



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Martina Kříže a soudců Mgr. Věry Jachurové a Mgr. Bc. Jana Schneeweise v právní věci

žalobkyně: **J.K.**
bytem xxx
zastoupená Mgr. Milanem Peroutkou, advokátem
se sídlem Most, Čsl. armády 2113/58

proti
žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
se sídlem Praha 2, Palackého náměstí 375/4

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 11. 5. 2022 č.j. MZDR 12545/2022-3/PRO

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 11. 5. 2022 č.j. MZDR 12545/2022-3/PRO a rozhodnutí ministerstva zdravotnictví ze dne 2. 3. 2020 č.j. MZDR 751/2022-12/PRO se zrušují a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 8.228 Kč, a to do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám právního zástupce žalobkyně advokáta Mgr. Milana Peroutky.

Odůvodnění:

1. Žalobou podanou u Městského soudu v Praze se žalobkyně domáhala zrušení rozhodnutí označeného v záhlaví tohoto rozsudku (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým ministr zdravotnictví zamítl rozklad žalobkyně proti rozhodnutí ministerstva zdravotnictví ze dne 2. 3. 2022 č.j. MZDR 751/2022-12/PRO (dále jen „rozhodnutí ministerstva“). Rozhodnutím ministerstva byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za sterilizaci provedenou v rozporu s právem podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 297/2021 Sb.“).
2. Žalovaný v napadeném rozhodnutí zrekapituloval skutečnosti zjištěné ze spisové dokumentace a konstatoval, že námitky žalobkyně uplatněné v rozkladu nejsou důvodné. Uvedl, že žalobkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje Ivana Viterová

nepředložila nic, co by vyvrátilo poznatky z předložené zdravotnické dokumentace. Odmítl argumentaci žalobkyně, že informovaný souhlas podepsala jen pár hodin před vlastním zákrokem, a neměla tedy dostatek času na rozmyšlenou. Oponoval, že nejen legislativa platná v době předmětného zákroku (§ 23 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu), ale ani aktuálně platný zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování v § 34 nestanovuje, jak dlouho před provedením zákroku by měl být informovaný souhlas učiněn. Uzavřel, že ze skutečnosti, že informovaný souhlas byl žalobkyní učiněn jen pár hodin před zákrokem, nelze bez dalšího usuzovat, že byl zákrok proveden v rozporu s právem.

3. Žalovaný rovněž zdůraznil, že žalobkyně byla dne 3. 7. 2009 před operačním zákrokem – „*císařský řez (sectio caesarea) se sterilizací*“ řádně poučena MUDr. P., o čemž byl sepsán „*Informovaný souhlas pacientky s operačním výkonem*“ (dále též „informovaný souhlas“). Uvedl, že v tomto dokumentu je popsán průběh operace, její důsledky a možná rizika. Konkrétně vyzdvihl, že je zde mimo jiné uvedeno: „*Po sešití dělohy je provedena sterilizace ... Tento výkon je nevratný*“. Poukázal na to, že žalobkyně výslovně v tomto dokumentu prohlásila, že jí byl objasněn důvod operace, způsob jejího provedení, byla seznámena s možnými komplikacemi a vysvětlením porozuměla. Rovněž poznamenal, že v dokumentu je velkými tučnými písmeny nedaleko od podpisu žalobkyně uvedena výzva, že se pacientka může zeptat na všechno, co se jí zdá důležité. V poslední větě je pak uvedeno, že pacientka souhlasí s plánovaným operačním výkonem.
4. Za nerelevantní žalovaný označil svědecké prohlášení pana R. J. (dále jen „R.J.“), a to z důvodu, že jmenovaný nebyl osobně přítomen ani vlastnímu výkonu, ani okolnostem jemu bezprostředně předcházejícím.
5. Závěrem žalovaný uvedl, že rozhodnutí ministerstva obsahuje všechny formální a obsahové náležitosti podle správního řádu, je odůvodněné a plně přezkoumatelné. Závěry, k nimž správní orgán I. stupně dospěl, mají oporu ve spisovém materiálu. Žalobkyně byla rovněž poučena o svých procesních právech, zejména o právu vyjádřit se k podkladům rozhodnutí.
6. Žalobkyně v žalobě předeslala, že neudělila svůj svobodný a informovaný souhlas k provedení sterilizace před ukončením porodu císařským řezem, a proto podala dne 1. 1. 2022 žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb. (dále jen „žádost“).
7. V prvním žalobním bodě namítla, že ze spisového materiálu nevyplývá udělení svobodného souhlasu k provedení sterilizace, ani to, že by jakkoli o provedení tohoto zákroku žádala. Žalobkyně v rámci řízení před správním orgánem argumentovala, že o sterilizaci nikdy neuvažovala, neboť s partnerem plánovali další dítě. Pokud podepsala informovaný souhlas, tento jí byl předložen k podpisu pár hodin před samotným zákrokem, k němuž došlo dne 3. 7. 2009. Do této chvíle neměla reálnou možnost být poučena a informována o možnosti sterilizace a ani možnost sterilizaci řádně konzultovat se svým partnerem či další osobou. Do nemocnice byla přijata s tím, že jí bude vyvolán porod přirozenou cestou. V případě, že se vyvolat porod přirozenou cestou nepodaří, připadal v úvahu již jen císařský řez. Jedná se však o běžný postup, pokud pacientka tzv. „přenáší“ a nereaguje na umělé vyvolání přirozeného porodu. Podle žalobkyně nicméně nelze předpokládat, že pokud bude porod ukončen císařským řezem, bude pacientka sterilizována. Formální podpis dokumentu krátce před porodem není řádným poučením, jelikož pacientka již má jiné myšlenky než to, aby se soustředila na pročitání dokumentů. V této souvislosti žalobkyně poukazovala i na důvodovou zprávu k zákonu č. 297/2021 Sb.
8. Žalovaný podle žalobkyně postupoval formalisticky a v rozporu s účelem zákona, pokud za základ svého zamítavého rozhodnutí vzal skutečnost, že žalobkyně podepsala informovaný souhlas.

Žalovaný se totiž dostatečně nezabýval námitkami žalobkyně, že její souhlas nemohl být svobodný s ohledem na rozběhnutý porod. Pokud žalovaný tuto argumentaci žalobkyně odmítl s tím, že zákon nestanovuje, jak dlouho před provedením zákroku by měl být informovaný souhlas učiněn, a že z toho, že souhlas byl učiněn jen pár hodin před zákrokem, nelze usuzovat, že byl proveden v rozporu s právem, jedná se zcela formalistické posouzení, které je v rozporu s účelem zákona. V této souvislosti žalobkyně zdůraznila, že zákon č. 297/2021 Sb., byl přijat mimo jiné za účelem odškodnění osob, které souhlas se sterilizací udělily za takových okolností, které vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu. Pokud se žalovaný otázkou svobody uděleného souhlasu prakticky nezabýval, resp. došel k výše uvedenému závěru, že svobodu souhlasu lze posoudit pouze na základě podpisu žalobkyně na dokumentu, který byl podepsán krátce před porodem, dopustil se nesprávného právního posouzení věci a rovněž zatížil napadené rozhodnutí vadou nepřezkoumatelnosti, jelikož se podstatou námitek žalobkyně nezabýval, a to i v intencích důvodové zprávy k zákonu č. 297/2021 Sb.

9. Ve druhém žalobním bodě žalobkyně namítla, že žalovaný postupoval formalisticky, pokud jako nerelevantní posoudil svědecké prohlášení pana R. J., tehdejšího partnera žalobkyně a otce jejího dítěte, který potvrdil, že s žalobkyní si přáli mít další dítě a o sterilizaci nikdy neuvažovali. Posouzení tohoto důkazu žalovaným považuje žalobkyně až za lidsky zcela nepochopitelné, přičemž si klade řečnickou otázku, kdo jiný než otec dítěte a partner žalobkyně by měl lépe znát okolnosti o rodinných plánech do budoucna, tedy i o otázce sterilizace. Žalovaný v podstatě tento okruh osob omezil na lékaře a personál nemocnice, což žalobkyně považuje za absurdní.
10. Pokud žalovaný odkazoval na další lékařské zprávy, tyto jsou dle žalobkyně nerelevantní, neboť se netýkají sterilizace, ale císařského řezu, popřípadě stavu žalobkyně po sterilizaci.
11. Žalovaný ve vyjádření k žalobě zopakoval argumentaci obsaženou v napadeném rozhodnutí a konstatoval, že žalobkyně se mylí v tom, že z její strany nebyl udělen svobodný a informovaný souhlas. Skutkové okolnosti popsané v napadeném rozhodnutí vyplývají ze zdravotnické dokumentace, kterou žalovanému předložil poskytovatel zdravotních služeb dne 18. 1. 2022. Žalovaný poukázal dále na to, že k valné většině zákroků je souhlas dáván bezprostředně před nimi. Rozběhnutý porod dle názoru žalovaného nezpůsobuje takovou změnu vědomí, že by žena v tomto stavu nemohla rozhodovat o svém těle. Ke svědectví tehdejšího partnera žalobkyně žalovaný doplnil, že tato osoba byla s okolnostmi provedené sterilizace seznámena jen zprostředkovaně, a tudíž nemůže poskytnout bližší nebo jiné informace o rozhodných skutečnostech než žalobkyně.
12. Po provedeném řízení soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
13. Při rozhodování soud vycházel zejména z následující právní úpravy:
14. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb., *sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabraňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.*
15. Podle § 3 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb., *porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 se rozumí zejména působení na oprávněnou osobu v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabraňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, považuje,*

předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.

16. Soud úvodem konstatuje, že napadené rozhodnutí považuje za přezkoumatelné, a nepřisvědčuje tak námitce žalobkyně, že napadené rozhodnutí je zatíženo vadou nepřezkoumatelnosti. Zrušení rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost je vyhrazeno těm nejzávažnějším vadám rozhodnutí, kdy pro absenci důvodů či pro nesrozumitelnost skutečně nelze rozhodnutí meritorně přezkoumat. Má-li být rozhodnutí přezkoumatelné, musí být z odůvodnění dotčeného rozhodnutí zřejmé, jaký skutkový stav vzal posuzující orgán za rozhodný a jak uvážil o pro věc podstatných skutečnostech, resp. jakým způsobem postupoval při posuzování těchto skutečností. (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2005, č. j. 2 Azs 391/2004 - 62, ze dne 21. 8. 2008, č. j. 7 As 28/2008 - 76, či ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 Afs 69/2015 - 45). Současně je ovšem nutné zdůraznit, že nepřezkoumatelnost rozhodnutí pro nedostatek důvodů musí být vykládána ve svém skutečném smyslu, tj. jako nemožnost přezkoumat určité rozhodnutí pro nemožnost zjistit v něm jeho obsah nebo důvody, pro které bylo vydáno (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 2. 2008, č. j. 7 Afs 212/2006 - 74).
17. V nyní projednávané věci jsou z napadeného rozhodnutí patrné důvody, které vedly správní orgán k zamítnutí žádosti. Skutečnost, že žalovaný, resp. správní orgán I. stupně nepřítakali argumentaci žalobkyně, tj. jejími slovy „*se nezabývali podstatou námitek*“, nezakládá nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, nýbrž, jak bude rozvedeno dále, nezákonnost posouzení žádosti.
18. Před vlastním vypořádáním žalobních námitek považuje soud za potřebné připomenout účel a cíle, které aplikovaná právní úprava sleduje. Základní hlediska přijetí zákona č. 297/2021 Sb., zákonodárce popsal v důvodové zprávě k tomuto zákonu. V její obecné části předně vyzdvihl, že sterilizace je zákrok výrazně zasahující do tělesné integrity dané osoby a potažmo i do jejího soukromého a rodinného života, neboť výrazně ovlivňuje podmínky jeho realizace, tj. založení samotné biologické rodiny. Tato práva jsou přitom jedněmi z centrálních lidských a osobnostních práv vůbec. Za provádění nezákonných sterilizací v minulosti, a tedy dříve způsobené zásahy do základních lidských práv, nese odpovědnost stát, který nepřijal dostatečnou právní úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací, která by zaručovala důsledné dodržování práv pacientů, a umožnil tak jejich porušování. V některých případech pak dokonce sám stát, resp. jeho sociální pracovníci při výkonu sociální práce poškozené osoby motivovaly k podstoupení sterilizace jako eugenického opatření „v zájmu populace“. Rovněž za takové jednání je odpovědný stát. Právě stát by proto měl zajistit efektivní prostředek nápravy. Teprve ochota státu oběti těchto činů odškodnit, projevená v podobě přijetí předkládaného zákona, může být chápána jako skutečné převzetí odpovědnosti za dřívější porušování lidských práv. Teprve tento odpovědný postoj může vést k nezbytnému vyrovnání se se skutečností, že v České republice k popsaným neoprávněným zásahům docházelo, a k jasnému vyjádření, že provádění protiprávních sterilizací představuje jednání, které současný stát považuje za nepřijatelné.
19. Soud se dále ztotožňuje se závěry, které vyslovil Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 15. 11. 2022 č.j. 14 Ad 9/2022-33. V něm soud posuzoval rovněž zamítnutí žádosti podané podle zákona č. 297/2021 Sb. Byť se nejednalo o zcela totožnou skutkovou situaci, kterou soud hodnotí nyní, jsou východiska popsaná v odkazovaném rozsudku obecně aplikovatelná na řízení zahájená podle zákona č. 297/2021 Sb. Především soud považuje za důležité zdůraznit, že kodifikace nároku na odškodnění za nezákonně provedenou sterilizaci je důsledkem selhání státu, který v minulosti nebyl schopen ochránit ženy před situacemi, v nichž musely čelit nátlaku na svobodu svého rozhodování stran (ne)provedení sterilizace. Tento aspekt nároku na odškodnění by měly mít na paměti správní orgány a v každém projednávaném případě velmi důsledně dbát na dodržení zásady vstřícnosti a řádné poučení účastníků správního řízení. Městský soud v Praze ve shora označeném

rozsudku k aplikaci zákona č. 297/2021 Sb. vyložil, že: „*V předmětných řízeních to není žadatelka, která po státu pouzře „něco“ požaduje, nýbrž je to především stát, který se aktivně snaží napravit své původní pochybení. Obzvláště v situacích, kdy žadatelka zjevně neovládá materii správního řízení či v podrobnostech nezná úpravu odškodnění za nezákonnou sterilizaci, musí žalovaný přistupovat k těmto osobám obezřetně a poskytovat jim též určitou asistenci při hájení jejich práv, neboť i přístup k poškozeným může ve svém důsledku zmírňovat křivdu, která na nich byla v minulosti učiněna. Nedůvodným formalismem by naopak mohl správní orgán oběti nezákonně provedených sterilizací dále psychicky zraňovat, čímž by byl naprosto popřen smysl přijetí zákona o odškodnění nezákonných sterilizací.“*

20. Žalobkyně v nyní projednávané věci v žádosti popsala skutkové okolnosti předcházející podepsání informovaného souhlasu. Zejména uvedla, že: „*V tu chvíli jsem byla velmi vystresovaná, bála se o dceru, zároveň jsem se lékařku snažila přesvědčit na plnou narkózu, protože z epiduralu a jeho aplikace jsem měla vyložené panickou hrůzu, že jsem ani nevnímala, co konkrétně podepisuji. Již při příjmu jsem podepisovala nějaké listiny, takže mi to přišlo jako běžný proces, nevěnovala jsem tomu pozornost a byla silně ve stresu. V té době mi bylo 24 let, v podstatě jsem informaci o tom, že dojde ke sterilizaci v tom zmatku a stresu ani nezachytila, znovu mi to bylo shrnuto až po porodu s již provedenou sterilizací.“* Soud poté, co se seznámil s obsahem spisového materiálu, ověřil, že žalobkyně dne 3. 7. 2019 podepsala informovaný souhlas. Tato skutečnost sice není mezi stranami sporná, nicméně správní orgán je povinen na podkladě skutkových tvrzení uvedených v žádosti uvážit o okolnostech, za kterých pacientka informovaný souhlas podepsala a posoudit, zda byl podpis tohoto dokumentu učiněn zcela svobodně jako projev skutečné vůle pacientky. Nutno připomenout, že zákonodárce v aplikované právní normě výslovně zakotvil, že sterilizaci v rozporu s právem se rozumí i situace, kdy oprávněná osoba souhlas udělila, avšak stalo se tak za okolností, které *vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu myšlu uděleného souhlasu* (viz § 3 odst. 1 a 2 zákona č. 297/2021 Sb.). Existence podpisu na dokumentu, jehož obsahem má být informovaný souhlas, tedy v konkrétním případě může svědčit o učinění tohoto úkonu, kterým je toliko navenek stvrzena písemná forma daného právního jednání, aniž by tím však zároveň byla doložena skutečná svobodná vůle pacientky.
21. K posouzení otázky svobodnosti souhlasu je v důvodové zprávě konstatováno, že souhlas musí být prostý jakéhokoliv nátlaku či donucení. Právní úkon tedy musí plně korespondovat s vnitřní vůlí a přesvědčením pacienta, a nesmí být tudíž učiněn v tísní, pod nátlakem či donucením způsobeným jakýmkoliv okolnostmi, jinak je opět neplatný. Konkrétně v případě pacientů je třeba připomenout, že pod tlakem určitých okolností, jako je například oslabující vliv nemoci nebo ovlivnění léky či stresové situace v bezprostřední souvislosti s podstoupením lékařského zákroku, není možné nikdy udělit skutečně svobodný a informovaný souhlas se zákrokem, neboť pacient nemůže dostatečně zvážit jeho následky a další související okolnosti. Za příklad tohoto stavu lze označit i fázi první doby porodní, během které ženě porodní bolesti a medikace brání v řádném zvážení všech následků svého rozhodnutí, případně další stavu.
22. Přestože žalobkyně v žádosti poukazovala i na okolnosti své hospitalizace, zejména na tu skutečnost, že do zdravotnického zařízení byla přijata již dne 29. 6. 2009, přičemž k ukončení jejího těhotenství došlo provedením císařského řezu až dne 3. 7. 2009, a dále na to, že v den nástupu do zdravotnického zařízení byla upozorněna pouze na možnost porodu císařským řezem a nikoli současně na možnost/nutnost provedení sterilizace, žalovaný a rovněž správní orgán I. stupně těmto namítaným okolnostem nevěnovali žádnou pozornost. Žalobkyně přitom též uvedla, že byla velmi vystresovaná a jelikož již při příjmu podepisovala nějaké listiny, nevěnovala tomuto následnému dokumentu pozornost, a informaci, že dojde ke sterilizaci, tak nezachytila. Dle názoru soudu mohou takto vylíčené okolnosti vyvolat důvodnou pochybnost o skutečné vůli žalobkyně podstoupit zákrok, který je nevratný a který může poměrně zásadně ovlivnit rodinný a soukromý život žen, jejich partnerů a rodin obecně. V tomto kontextu je třeba poukázat i na skutečnost, že žalobkyni bylo v den provedení sterilizace necelých 25 let, a byla tak blíže počátku fertilního věku

než jeho konci. Bylo proto možné objektivně předpokládat, že žalobkyně bude uvažovat o dalším dítěti. I její tvrzení, že s partnerem plánovali další dítě, tak lze považovat za věrohodné.

23. Na tomto místě je třeba též uvést, že z informovaného souhlasu ani z dalších listin, které jsou součástí spisového materiálu, nevyplývá individuální zdravotní indikace (doporučení) k provedení sterilizace u žalobkyně. K tomu soud podotýká, že ač není odborníkem v oblasti medicíny, je mu známo, že sterilizace je zákrok svou povahou preventivní a zároveň nikoli život či zdraví bezprostředně zachraňující. Důvodová zpráva ve své obecné části k této otázce výslovně uvádí: „V případě sterilizace však odborná veřejnost dospěla k názoru, že sterilizace sama není nikdy zárokem, který by sloužil k záchraně života či zdraví v tak rizikových situacích, že by nebylo možné získat svobodný a informovaný souhlas pacienta. (...) sterilizace je z povahy věci zárokem zabraňující oplodnění. Proto však nemůže nijak řešit ohrožení života či zdraví způsobené již vzniklým těhotenstvím. Těhotenství budoucí pak jako událost dosud nenastala a navíc s výrazně nízkou mírou prediktability nesplňuje podmínky bezprostředního ohrožení života či zdraví opravňující provedení neodkladného zároku ve smyslu zákona o péči o zdraví lidu. Tento odborný názor byl ostatně již od roku 1966, tj. od počátku jeho účinnosti, kodifikován v samotném zákoně o péči o zdraví lidu i ve sterilizačních směrnících, které bez výjimky předpokládaly, že sterilizace bude za každých podmínek prováděna pouze se souhlasem, resp. na žádost pacienta, a tudíž nikdy ji neumožňovaly provádět bez jeho souhlasu z důvodů záchrany života či zdraví či důvodů jiných.“ V případě žalobkyně nevyšly najevo, resp. soudu nejsou známy takové okolnosti o jejím zdravotním stavu, které by mohly zakládat konkrétní riziko spojené s provedením tohoto zároku později, tedy bez vazby na ukončení jejího těhotenství dne 3. 7. 2009. Určitým, avšak nikoli jediným vodítkem, které by snad mohlo ozřejmit pohnutky, jež vedly žalobkyni k podepsání informovaného souhlasu s určitou mírou vědomosti důsledků, které s sebou sterilizace nese, by mohla být informace poskytnutá žalobkyni zdravotním personálem o vážných zdravotních rizicích spojených s jejím případným dalším těhotenstvím. Nicméně i pokud by taková skutková okolnost byla bez pochybností prokázána (z odůvodnění napadeného rozhodnutí ani z obsahu spisového materiálu se takové skutkové zjištění nepodává), je soud toho názoru, že půjde jen o dílčí skutkový poznatek, který sám o sobě nemůže dokládat existenci svobodné vůle žalobkyně zárokem ihned podstoupit, resp. s jeho bezprostředním provedením vyslovit souhlas. Jak soud uvedl shora, sterilizace je zákrok, který za obvykle daných okolností může žena podstoupit kdykoli v průběhu svého života, pokud to nevyklučují zjevně výjimečné a zcela jistě jen ojediněle se vyskytující zdravotní důvody u konkrétní pacientky. I v situaci, kdy ošetřující lékař vysloví pochybnosti o bezproblémovém průběhu dalšího možného těhotenství, by však pacientka měla mít možnost ponechat si určitý čas na rozmyšlení a zvážení, jak na takovou informaci o svém zdravotním stavu bude chtít reagovat a jak si vyhodnotí význam této informace pro svůj následující život. Je-li však pacientka přijata do zdravotnického zařízení proto, že u ní začala první doba porodní, resp. proto, že vzhledem k délce těhotenství či dalším zdravotním hlediskům je třeba porod vyvolat či provést císařským řezem, neboli proto, že má dojít k ukončení těhotenství porodem, je nepochybné, že v této době předcházející porodu a čítající zpravidla několik hodin i dnů (jako v případě žalobkyně) mohou být volní a rozhodovací schopnosti pacientky oslabeny v důsledku psychického a fyzického vyčerpání spojeného s probíhajícím porodem (v širším slova smyslu). V případě žalobkyně trvala doba její hospitalizace před ukončením těhotenství několik dní, neboť se lékaři nejprve pokoušeli porod vyvolat a teprve pátý den hospitalizace bylo rozhodnuto, že těhotenství žalobkyně bude ukončeno císařským řezem. Soud nepochybuje o tom, že situace, v níž se žalobkyně nacházela v okamžiku podpisu informovaného souhlasu, nebyla standardní a vyznačovala se jistě nikoli zanedbatelným psychickým a fyzickým diskomfortem oproti situaci, kdy žena není bezprostředně vystavena stresu z nadcházejícího porodu a může učinit rozhodnutí nikoli pod časovým či jiným tlakem. Soud v této souvislosti považuje též za potřebné uvést, že o možnosti provést císařský řez (nikoli však císařský řez se sterilizací) byla žalobkyně poučena již při nástupu do zdravotnického zařízení, jak vyplývá ze vstupní ošetrovatelské dokumentace podepsané žalobkyní. Nabízí se tak otázka, proč, optikou závěrů, k nimž dospěly správní orgány obou stupňů, žalobkyně nepožádala o provedení sterilizace

již v okamžiku svého přijetí do zdravotnického zařízení. Lze se totiž pozastavit nad skutečností, že žalobkyně zdravotnickému personálu neavizovala svůj údajný úmysl podstoupit sterilizaci pro případ, že její těhotenství bude ukončeno císařským řezem, již na počátku své hospitalizace, a namísto toho „čekala“, až jí bude předložen informovaný souhlas. I tato okolnost dle náhledu soudu oslabuje správnost závěru žalovaného, že žalobkyně svým podpisem informovaného souhlasu stvrdila svobodnou vůli stran provedení předmětného zákroku.

24. Soud nesouhlasí ani s argumentací žalovaného, že z krátké doby, která (v řádu pár hodin) uběhla od podpisu informovaného souhlasu do zákroku, nelze usuzovat, že zákrok byl proveden v rozporu s právem. Předně musí soud žalovanému vytknout věcnou nepřesnost jeho tvrzení, že ani aktuálně platná legislativa nestanovuje, jak dlouho před provedením zákroku by měl být informovaný souhlas učiněn. Žalovaný totiž zřejmě přehlédl právní úpravu zakotvenou v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, který v § 15 odst. 1 zavádí institut přiměřené lhůty, jež musí uplynout mezi podáním informace o povaze sterilizace, jejích trvalých následcích a možných rizicích a udělením písemného souhlasu k provedení tohoto zákroku. Tato lhůta musí být nejméně 7 dnů, jde-li o sterilizaci ze zdravotních důvodů, jinak musí být nejméně 14 dnů. Byť uvedená právní norma nestanoví lhůtu, která by měla uběhnout mezi podpisem informovaného souhlasu a samotným zákrokem, je její smysl v zásadě totožný s argumentací žalobkyně, že neměla dost času na to, aby si promyslela, zda chce podstoupit předmětný zákrok, a zda tedy má informovaný souhlas podepsat. Soud v této souvislosti dodává, že žalobkyně uplatnila rozkladovou námitku, v níž zdůraznila, že informovaný souhlas jí byl předložen pár hodin před samotným zákrokem, kdy do té chvíle neměla reálnou možnost být poučena a informována o možnosti sterilizace. Žalobkyně tak poukazovala právě na nedostatek času a informací potřebných pro důkladné zvážení, zda je v jejím případně nezbytné podrobit se předmětnému zákroku, a tedy zda má podepsat informovaný souhlas, nikoli na dobu mezi podpisem informovaného souhlasu a zákrokem. Pokud v rozkladu uváděla časové údaje zjištěné ze zdravotní dokumentace ohledně doby, která uplynula mezi rozhodnutím lékařů provést císařský řez a jeho vlastní realizací, má soud za to, že v kontextu rozkladových námitek tak jen dokládala, že k podpisu informovaného souhlasu došlo v časové tísní. Z logiky věci je pak zřejmé, že pro posouzení, zda byla sterilizace provedena v rozporu s právem, není rozhodná doba, která uplynula od podpisu informovaného souhlasu do realizace zákroku, nýbrž význam může mít právě krátká doba, kterou měla žalobkyně k dispozici před udělením souhlasu.
25. Jak již soud konstatoval výše, žalobkyně v žádosti vylíčila skutkové okolnosti, které mohou svědčit o nestandardních podmínkách, za kterých informovaný souhlas podepsala. Nelze totiž vyloučit, že žalobkyně podepsala informovaný souhlas v časové tísní a zároveň bez toho, že by byla řádně, tj. srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu ve vazbě na zamýšlenou sterilizaci a současně o jiných možnostech řešení svého zdravotního stavu.
26. V této souvislosti soud též poznamenává, že samotný informovaný souhlas nepovažuje za jednoznačný důkaz existence svobodné vůle žalobkyně i proto, že jeho obsah není zejména pro laika v oblasti medicíny zcela přehledný. I přesto, že je v informovaném souhlasu v jeho horní části uvedeno „*Císařský řez (sectio caesarea) se sterilizací*“, je jeho další text jednak vyhotoven malým a hůře čitelným písmem, jednak jsou informace o sterilizaci zmíněny až níže v textu a je tak trochu navozen dojem, že sterilizace není hlavní podstatou prováděného zákroku, kterým je prioritně porod císařským řezem.
27. Námitky uplatněné pod prvním žalobním bodem jsou proto důvodné.
28. Soud přisvědčuje i námitce uvedené pod druhým žalobním bodem. Argumentace žalovaného, že svědecké prohlášení bývalého partnera žalobkyně není relevantní, protože pan R. J.

nebyl osobně přítomen vlastnímu výkonu ani okolnostem jemu bezprostředně předcházejícím, neobstojí. Soud předně poukazuje na výše zdůrazněnou zásadu vstřícnosti, kterou by se správní orgán v řízení o žádosti podané podle zákona č. 297/2021 Sb., měl řídit. Jak již soud uvedl, toto řízení je specifické tím, že stát se prostřednictvím institutu odškodnění snaží napravit krivdy, k nimž v minulosti docházelo v zásadě v důsledku nedostatečné legislativní úpravy, která nezajistila účinnou ochranu žen před nedobrovolně podstoupenou sterilizací. Správní orgány by tak měly věnovat zvýšenou pozornost faktickému obsahu žádosti a žadatelkám nabídnout pomocnou ruku zejména při prokazování pro věc relevantních skutečností. Žalobkyně již v žádosti uváděla, že s partnerem chtěli ještě jedno dítě, přičemž neměla možnost poradit se s partnerem před vlastním rozhodnutím, zda má podstoupit sterilizaci. Žalobkyně v žádosti vylíčila i další konkrétní skutečnosti, a neomezila se tedy na pouhé konstatování, že informovaný souhlas nebyl z její strany učiněn svobodně. Správní orgán tak mohl v intencích naplnění zásady vstřícnosti například žalobkyni vyslechnout a objasnit některé další aspekty situace, která předcházela podpisu informovaného souhlasu (chování zdravotnického personálu, bližší časové okolnosti případu apod.). Žalobkyně, která nebyla pro účely samotného podání žádosti zastoupena právním zástupcem, si totiž jako právní laik nemusela uvědomit, do jakých podrobností má skutkové okolnosti případu popsat. Správní orgán mohl za účelem objasnění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 3 správního řádu), výsledkem žalobkyně či požadavkem na písemné doplnění její žádosti získat ucelenější obrázek o skutkovém stavu věci tak, aby mohl potvrdit či vyvrátit, zda v daném případě došlo k udělení souhlasu za takových okolností, které ve smyslu § 3 zákona č. 297/2021 Sb., vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.

29. Soud je přesvědčen, že pro vyhodnocení okolností, za kterých žalobkyně podepsala informovaný souhlas, má význam i tvrzení, že žalobkyně s partnerem uvažovali o dalším dítěti. Soudu nedává smysl, proč by žalobkyně měla souhlasit se sterilizací, jestliže s partnerem plánovali další dítě. Žalovaný přitom mohl partnera žalobkyně předvolat jako svědka a ověřit pravdivost těchto tvrzení, jakož i tvrzení, které partner žalobkyně uvedl v předloženém svědeckém prohlášení. Skutečnost, že partner žalobkyně nebyl u podpisu informovaného souhlasu, resp. nebyl přítomen ve zdravotnickém zařízení v době předcházející udělení souhlasu, nemění nic na tom, že vůle žalobkyně k udělení souhlasu se sterilizací mohla být významně oslabena v důsledku okolností, které na žalobkyni působily nátlakovým způsobem tak, že nebyla schopná přemýšlet o tom, že s partnerem plánovali dalšího potomka. Řečeno jinak, význam tvrzení partnera žalobkyně tkví prioritně nikoli v tom, že by se jimi měla osvětlit fakticita či sled událostí, které předcházely podpisu informovaného souhlasu, nýbrž především v tom, zda lze optikou dalšího hlediska (plánování dalšího dítěte) dovodit, že žalobkyně projevila skutečně svobodnou vůli, pokud podepsala informovaný souhlas. Pouze na okraj soud dodává, že na svědecké prohlášení, které žalobkyně k prokázání svých tvrzení označila až v rozkladu proti rozhodnutí správního orgánu I. stupně, nelze nahlížet jako na nepřijatelný nový důkaz ve smyslu § 82 odst. 4 správního řádu. Důkaz svědeckou výpovědí či písemným (čestným) prohlášením se nabízel totiž již v žádosti, v níž žalobkyně o partnerovi a plánech do budoucnosti hovořila, a správní orgán proto mohl žalobkyni vstřícně vést k označení relevantních důkazů či sám iniciovat výslech partnera žalobkyně.
30. Jelikož soud shledal žalobní námitky důvodnými, zrušil napadené rozhodnutí pro nezákonnost podle § 78 odst. 1 s.ř.s. a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Soud současně zrušil i rozhodnutí správního orgánu I. stupně ve smyslu § 78 odst. 3 s.ř.s., neboť zjištěná pochybení souvisí s posouzením důvodnosti žádosti, a tedy s povinností, která primárně tíží správní orgán I. stupně. V dalším řízení bude žalovaný vázán právním názorem soudu vysloveným výše (§ 78 odst. 5 s.ř.s.). Jeho povinností bude zejména v intencích § 3 zákona č. 297/2021 Sb., zhodnotit okolnosti, které žalobkyně uvedla v žádosti a následně rozvedla v rozkladu, a případně za součinnosti žalobkyně či

na základě vlastního uvážení doplnit dokazování za účelem zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

31. Za splnění podmínek zakotvených v § 51 odst. 1 s.ř.s. soud o žalobě rozhodl bez nařízení ústního jednání.
32. Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, a proto jí soud přiznal vůči žalovanému právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení. Ty jsou tvořeny odměnou za zastoupení advokátem za dva úkony právní služby po 3 100 Kč (převzetí věci, sepis žaloby), tedy 6 200 Kč a dva režijní paušály po 300 Kč podle ustanovení § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, celkem tedy 6 800 Kč, a dále částkou 1 428 Kč odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je advokát povinen z odměny za zastupování a z náhrad odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty [§ 57 odst. 2 s. ř. s.]. Za důvodně vynaložené soud nepovažoval náklady na repliku k vyjádření žalovaného, neboť v ní žalobkyně pouze zopakovala již dříve předestřenou argumentaci. Celková výše žalobkyni přiznaných nákladů tak činí 8 282 Kč. Tuto částku je žalovaný povinen žalobkyni zaplatit do jednoho měsíce od právní moci toho rozsudku, a to k rukám jejího právního zástupce.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 28. února 2023

Mgr. Martin Kříž v. r.
předseda senátu